Jacobus a Voragine, Legenda aurea

Sveti Hieronim

Ime Hieronim se razlaga od *gerar* [*verjetno iz oblike Geronimo, op. p.*], kar je sveto, in *nemus* [gaj], kakor sveti gaj, ali *noma*, kar je zakon. Zato je rečeno v njegovi legendi, da Hieronim pomeni posvečeni zakon [sveta postava]. Bil je namreč svet, to je trden ali čist ali s krvjo zaznamovan ali za posvečeno rabo namenjen, kakor je tudi za posode v templju rečeno, da so svete, ker so namenjene za posvečeno rabo. Bil je namreč svet, to je trden v dobrem delu zaradi vztrajne potrpežljivosti in čist v srcu po nedolžnosti in s krvjo zaznamovan po premišljevanju Gospodovega trpljenja, namenjen za posvečeno rabo po razlaganju in prevajanju Svetega pisma. Izraz *nemus* [gaj] prihaja od gaja, gozda, kjer je nekoč prebival; *zakon* [*postava*] pa zaradi redovnih pravil, v katerih je poučil svoje menihe ali pa ker je razlagal in prevajal postavo [zakon]. Ime Hieronim se prevaja tudi kot *videnje lepote* ali kot *razsodnik govorov*. Lepota je namreč večvrstna: najprej je duhovna in ta je v duši; druga je moralna, ki obstaja v častnosti navad; tretja je razumska, to je angelska lepota; četrta je nadvse bistvena [*supersubstantialis*], ki je božanska; peta je nebeška, ki je lepota svetnikov v domovini. To petkratno lepoto je Hieronim videl in imel v sebi, kajti imel je duhovno v različnih krepostih, moralno v častnem življenju, razumsko v izjemni čistosti, nadvse bistveno v goreči ljubezni, nebeško v večni oziroma izjemni ljubezni. Presojal je tudi govore oziroma besede, tako svoje kakor besede drugih; svoje je navajal po tehtnem

premisleku, pri drugih je zanesljive potrjeval, zmotne zavračal, omahljive pa razlagal.
Hieronim je bil sin plemenitega moža Evzebija in izhaja iz mesta [trga, lat.: *oppidum*] Stridon, ki se drži meje med Dalmacijo in Panonijo. Še precej mlad je šel v Rim in se dodobra izobrazil v grški, latinski in hebrejski književnosti. Pri pouku slovnice [srednji šoli] mu je bil za učitelja Donat, v govorništvu [visoka šola] pa govornik Viktorin; medtem ko je Sveto pismo preučeval dan in noč, iz njega željno zajemal in pozneje od tega obilno delil.
Nekoč pa, kakor sam navaja v pismu Evstohiji, ko je podnevi hlastno prebiral Tulija [Cicerona] in ponoči Platona, ker mu v preroških knjigah neuglajen jezik pač ni bil po volji, ga je nekako sredi štiridesetdnevnega posta iznenada zgrabila huda mrzlica, tako da se mu je že vse telo ohladilo, le v prsih je še utripalo nekaj življenjske toplote. Ko so torej že pripravljali mrtvaški oder, se je nenadoma znašel pred sodiščem in ko so ga vprašali, kakšnega stanu je, je prostodušno izpovedal, da je kristjan. Sodnik pa mu odvrne: »Lažeš: ciceronjan si, ne kristjan [ali: Ciceronov si, ne Kristusov; lat.: Ciceronianus es, non Christianus]; kjer je namreč tvoj zaklad, tam je tudi tvoje srce.« Hieronim je obmolknil in že ga je sodnik ukazal krepko pretepsti. Tedaj je vzkliknil in rekel: »Usmili se me, Gospod, usmili se me.« Okoli stoječi so tedaj prosili sodnika naj mu bo, še nedoraslemu, naklonjen in mu prizanese. Sam pa je začel prisegati in trditi: »Gospod, če bom še kdaj imel posvetne spise in če jih bom bral, te bom [s tem] zatajil.« Med temi besedami prisege je bil torej izpuščen in je takoj spet oživel; tedaj pa je opazil, da je ves oblit s solzami in

da ima zaradi udarcev, ki jih je prejel na sodišču, po hrbtu strašne modrice. Vendar pa je od tedaj Božje knjige tako vneto prebiral, kakor je bil nekoč prebiral poganske. Ko je bil star 29 let, je bil v rimski Cerkvi posvečen za kardinala duhovnika; in ko je umrl papež Liberij, so vsi razglašali, da je Hieronim vreden najvišje duhovniške službe. Ker pa je glasno grajal razuzdanost nekaterih klerikov in menihov, so bili ti dovolj nesramni, da so mu pripravili prevaro in ga z žensko obleko, kot pravi Johannes Beleth, osramotili in osmešili. Ko je namreč Hieronim po ustaljeni navadi vstal za jutranje hvalnice, je prijel za žensko obleko, ki so mu jo zavistneži podtaknili k postelji, in prepričan, da je njegova, si jo je oblekel in se tak podal v cerkev. Zavistneži pa so to storili zato, da bi se zdelo, kot da je imel v svoji sobi žensko. Ko je to videl, se je umaknil vsej tej njihovi togoti in odšel do Gregorja Nazianškega, škofa v mestu Konstantinopolis [Carigrad, danes Istanbul].

Potem pa, ko se je pri njem poučil o Svetih spisih, je pohitel v samoto; in koliko je tam prestal za Kristusa, sam pripoveduje, ko pravi Evstohiji: »Kolikokrat sem, ko sem ostajal v samoti in v tisti prazni osamljenosti, ki, izžgana od sončne pripeke, nudi menihom le grobo in skromno zatočišče, mislil na to, da sem sredi rimskih zabav. Pod raševino so štrleli skrivljeni udje, otrdela koža je postala črna kot pri Etiopcih, vsak dan solze, vsak dan zdihovanje, in če je kdaj navkljub odporu vsiljivi spanec vendarle pritisnil, so se mlahave kosti komaj sesedle na gola tla. O hrani in pijači ne rečem nobene, saj je že pravo razkošje, če oslabeli pridejo do hladne vode in použijejo kaj kuhanega; in ko so bili moja družba samo škorpijoni in zveri, sem bil pogosto v krogu dekliškega

plesa in v prezgodaj premrlem mesu so se razpasli požari nasladnosti. Zato sem nenehno jokal in uporno meso krotil s tedenskimi posti. Pogosto sem dneve povezal z nočmi, se tolkel po prsih in nisem nehal, vse dokler mi Gospod ni povrnil mirnosti. Silno sem se bal tudi svoje lastne male celice kot slabe vesti zaradi teh misli; jezen sam nase in neizprosen sem čisto sam odtaval v puščavo in Gospod mi je priča, kako se mi je po mnogih solzah tudi kar nekajkrat zdelo, da sem v angelskih vrstah.«
Ko je torej tam v štirih letih tako opravil pokoro, se je vrnil v mesto Betlehem, kjer se je ponudil, da kakor kakšna domača žival ostane pri Gospodovih jaslih, svojo knjižnico pa, ki si jo je s kar največjim prizadevanjem ustvaril, je zaprl in med ponovnim prebiranjem drugih knjig je dan preživljal v postih vse do večera; in ko si je tam pridružil tudi veliko učencev, se je pri tem svetem namenu in v prevajanju Svetih spisov potil kar petinpetdeset let in šest mesecev in vse do konca življenja ostal deviški.
Naj bo v tej pripovedi dovoljeno omeniti, da je bil vedno deviški, saj tudi sam o sebi takole piše Pamahiju: »Deviškost branim v nebesih, ne ker [jo] imam.« [Lat.: Virginitatem in coelo praefero, non quia habeo.] Od tolikšne utrujenosti je tako oslabel, da se je na svojem ležišču s pomočjo na tram obešene vrvi dvigal z iztegnjenimi rokami, da bi, kolikor je le mogel, opravljal bogoslužje v samostanu.
Nekega dne proti večeru pa, ko je Hieronim z brati sedel pri poslušanju svetih beril, je v samostan nenadoma prišepal neki lev. Ko so ga zagledali, so drugi bratje zbežali, Hieronim pa je šel k njemu kakor h kakšnemu gostu. Lev mu je torej pokazal ranjeno šapo in Hieronim

je poklical brate in naročil, naj mu šape skrbno umijejo in pregledajo njegovo rano. Ko so to storili, so ugotovili, da ima lev s trni ranjen podplat; ko so torej zanj vneto poskrbeli, je lev okreval, opustil vsakršno divjost in bival med njimi kot kakšna domača žival. Tedaj je Hieronim uvidel, da jim Gospod leva ni poslal toliko zaradi zdravljenja njegove šape, ampak bolj v njihovo korist; torej mu je po posvetu z brati naložil to nalogo, da je osla, ki so ga imeli in jim je iz gozdička nosil drva, prav ta lev spremljal na pašnik in ga tam čuval. In to se je tudi zgodilo. Kajti ko so levu naložili skrb za osla, je kot kakšen marljiv pastir neprenehoma hodil z njim na pašo kot tovariš na poti čez polje in ko se je pasel, mu je bil vsepovsod najzanesljivejši branitelj; ko pa se je končno nahranil on sam in je tudi osel opravil svoje delo, se je vedno ob istih urah z njim vračal domov. Ob neki priliki, ko se je osel pasel, lev pa je trdno zaspal, so šli tam mimo trgovci s kamelami in zagledali, da je osel sam, in ga prav na hitro ugrabili. Ko se je nato lev prebudil in ni našel svojega tovariša, je rjovel in taval sem ter tja; vendar ga ni našel in ko je šel žalosten do samostanskih vrat, si noter, kot je bil sicer navajen, zaradi sramu sploh ni upal vstopiti. Bratje so opazili, da je prišel pozneje kot običajno in brez osla, pa so pomislili, da ga je lakota premamila in je požrl osla, zato mu niso hoteli dati običajnega obroka, pač pa so mu rekli: »Kar pojdi in požri še to, kar ti je ostalo od oslička, in si nasiti svojo požrešnost.« Pa vendarle niso bili prepričani, ali je res zagrešil to hudobijo in so odšli na pašnike, če bi morda le našli kakšen dokaz, a niso nič našli in so to sporočili Hieronimu. Tedaj so po njegovem nasvetu oslovo službo zaupali levu in na leva naložili nasekana drva. Ko je lev

to potrpežljivo prenašal, je nekega dne po opravljenem delu odšel na polje in tekal sem ter tja v želji, da bi odkril, kaj se je pripetilo njegovemu tovarišu; in glej, že od daleč je zagledal trgovce, kako prihajajo z naloženimi kamelami in kako pred njimi stopa osel. V tisti deželi je namreč navada, da kadar s kamelami kam dlje potujejo in da bi kamele hodile bolj naravnost, stopa pred njimi osel, ki mu okrog vratu privežejo vrv, one pa mu sledijo. Lev je seveda takoj prepoznal osla, silno zarjovel, planil nadnje in vse ljudi pognal v beg. In lev je med strašnim rjovenjem z repom besno udarjal po tleh in prestrašene kamele, kakor so že bile naložene, prisilil, da so šle pred njim k celici. Ko so to videli bratje in naznanili Hieronimu, je ta rekel: »Predragi bratje, našim gostom umijte noge, ponudite hrano in glede tega počakajte na Božjo voljo.« Tedaj je lev kot običajno začel vesel tekati po samostanu, se pred vsakim bratom posebej zleknil k stopalom in kakor za naprtano krivdo, ki pa je ni storil, med mahanjem z repom prosil za odpuščanje. Hieronim pa, ki je vnaprej poznal stvari, je bratom rekel: »Bratje, gostje prihajajo; pojdite in pripravite, kar je potrebno.« Ko je še govoril je prišel k njemu sel in naznanil, da so pred vrati gostje, ki bi hoteli videti opata. Ko je ta prišel k njim, so se ti pred njim sklonili k njegovim nogam in prosili odpuščanja za krivdo; on jih je prijazno dvignil in naročil, naj vzamejo svoje in naj si tujega ne prisvajajo. Prosili so torej blaženega Hieronima, naj sprejme polovico olja za blagoslov. Le stežka se je z njimi strinjal, naposled je, prisiljen, ukazal sprejeti. Obljubili pa so, da bodo tem bratom vsako leto dali enako količino olja in da bodo naročili, da bodo dajali tudi njihovi dediči.

Ker je nekoč v cerkvi vsak prepeval, kar je hotel, je cesar Teodozij, kot navaja Johannes Beleth, prosil papeža Damaza, naj kakšnemu učenemu možu naroči, da uredi cerkveno bogoslužje. Ta pa je vedel, da je Hieronim odličen v grškem in hebrejskem jeziku in najimenitnejši v vsakem znanju, zato je prav njemu zaupal omenjeno bogoslužje. Hieronim je torej razdelil psalterij [Knjigo psalmov] na dneve in za vsak dan v tednu predpisal lastne nočne molitve ter določil, da se na koncu vsakega psalma doda še Slava Očetu, kakor navaja Sigebertus. Nato je premišljeno razporedil pisma in evangelije za petje prek celega leta in po petju še vse ostalo, kar spada k bogoslužju in to je iz Betlehema poslal najvišjemu duhovniku [papežu]; on in njegovi kardinali so to zelo pohvalili in za večno potrdili.

Po tem pa si je ob vhodu v votlino, kjer je ležal Gospod, postavil grob, in ko je dopolnil osemindevetdeset let in šest mesecev, so ga tam pokopali.

Kako zelo ga je cenil Avguštin, se jasno vidi iz pisem, ki mu jih je poslal; v enem izmed njih mu je takole pisal: »Predragemu gospodu, z najiskrenejšim izrazom ljubezni, z vsem spoštovanjem in v bratskem objemu, Hieronimu Avguštin itd.«[1] Nekje drugje o njem takole piše: »Sveti Hieronim, duhovnik, izobražen v grškem, latinskem in hebrejskem jeziku, je vse do visoke starosti živel na svetih krajih in v svetih spisih; slava njegovega govorniškega daru je z Vzhoda posvetila na Zahod kakor sončna svetilka.«[2] Blaženi Prosper pa v svojih kronikah o

[1] V zbirki Hieronimovih pisem LVI in LXVII (enako); med Avguštinovimi pismi št. 40.

[2] Prim. Avguštin, *Contra Iulianum*, I, 7, 34: Nec sanctum Hieronymum, quia presbyter fuit, contemnendum arbitreris, qui

njem pravi takole: »Duhovnik Hieronim je prebival v Betlehemu, a je slovel že po vsem svetu; z izvrstnim talentom in marljivostjo je služil vesoljni Cerkvi.« Tudi sam o sebi pravi Abigau [*ad Albigensem*][3] takole: »Ničemur se nisem skušal od otroštva tako izogibati, kakor nadutosti in ošabnosti, ki nadse kliče Božjo jezo.« Isti: »Jaz se tudi vsega varnega bojim.« Isti: »V samostanu si iz srca prizadevamo za gostoljubje in vse, ki k nam prihajajo, razen heretikov, sprejemamo z veselim obrazom in prišlekom umivamo noge.«
Izidor pa v knjigi Etimologije pravi: »Hieronim je bil vešč v treh jezikih; njegov prevod se odlikuje pred drugimi zato, ker je trdnejši v besedah in jasnejši v preglednosti misli, kakor je seveda tudi zanesljivejši, ker je od krščanskega prevajalca.«[4]

---

graeco et latino, insuper et hebraeo, eruditus eloquio, ex occidentali ad orientalem transiens Ecclesiam, in locis sanctis atque in Litteris sacris, usque ad decrepitam vixit aetatem; omnesque vel pene omnes qui ante illum aliquid ex utraque parte orbis de doctrina ecclesiastica scripserant legit, nec aliam de hac re tenuit prompsitque sententiam. / Menda ne boš mislil, da je treba omalovaževati svetega Hieronima, ker je bil duhovnik, ki je bil izobražen v grškem in latinskem, poleg tega pa še v hebrejskem jeziku, ki je iz zahodne Cerkve prešel v vzhodno in živel na svetih krajih in v svetih Spisih vse do visoke starosti, ki je prebral vse ali skoraj vse, ki so pred njim z ene ali druge strani sveta kaj pisali o cerkvenem nauku in ni o tej stvari ni imel in ni podal drugega mnenja.

[3] Tukaj je napisano »ad Albigensem«, gre pa za Hieronimovo pismo »ad Abigaum Spanum«, Špancu Abigau, 76. pismo 1, 1.

[4] Izidor, *Etymologiae* VI, 4, 5 [*eius interpretatio merito ceteris antefertur, quia est et verborum tenacior et perspicacitate sententiae clarior atque utpote christiana interpretatione verior*]. Prim. Hieronim, *Prologus in libro Iob*. Ko govori o prevajalcih Svetega pisma v grščino: [*quanto magis ego christianus, de parentibus christianis et vexillum crucis in mea fronte portans, cuius studium*

Tudi v knjigi »Dialogi« Severa,[5] učenca svetega Martina, ki je bil njegov [Hieronimov] sodobnik, najdemo takole napisano o Hieronimu: »Hieronim je zaradi zaslug vere in z doto kreposti izobražen ne samo v latinski in grški književnosti, ampak tudi v hebrejski tako zelo, da se mu v nobeni znanosti nihče ne drzne primerjati, sam pa je v trajnem boju in večnem spopadu proti hudobnim. Sovražijo ga heretiki, ker jih ne neha napadati, sovražijo kleriki, ker jim očita njihovo življenje in prestopke, vsi pošteni pa ga seveda občudujejo in imajo radi. Kajti tisti, ki menijo, da je on heretik, so nori; ves je vedno v branju, ves v knjigah, ne podnevi ne ponoči ne počiva; ali vedno kaj bere ali pa piše.« Tako Sevér. In kakor je razvidno iz teh besed in kakor tudi on sam pogosto pričuje, je vztrajno prenašal mnoge preganjalce in mnoge poniževalce.

Kako je ta preganjanja vendarle prav rad prenesel, je razvidno iz tega, da v pismu Aséli [*ad Assellam*] takole pravi: »Bogu se zahvaljujem, ker me je imel za vrednega, da sem tisti, ki ga svet sovraži in o katerem blebetajo, da sem zloben, toda vem, da pridem do kraljestva po tem, da

---

fuit omissa repetere, depravata corrigere, sacramenta Ecclesiae puro et fideli aperire sermone, vel a fastidiosis vel a malignis lectoribus non debeo rebrobari?] [*koliko bolj mene, kristjana od krščanskim staršev, ki nosim na svojem čelu znamenje križa in katerega prizadevanje je bilo, da izgubljeno spet poišče, da popačeno popravi in da zakramente Cerkve odpre s čistim in zvestim izrazom, bodisi nezadovoljni bodisi zlohotni bralci ne smejo odklanjati?*].

[5] Sulpicius Severus (pribl. 360 - pribl. 420 / 425), krščanski pisatelj iz Akvitanije, pokrajine v današnji Franciji ob meji s Španijo, znan predvsem po življenjepisu svetega Martina. Knjigi Dialogi / Pogovori sta napisani po zgledu Ciceronovih spisov v obliki pogovorov.

sem na slabem in na dobrem glasu.« In spet: »O da bi me zaradi imena mojega Gospoda in zaradi pravičnosti preganjala vsa vesoljna drhal nevernikov! O da bi v moje osramočenje ta svet vstal še bolj čvrst! Samo da bi si zaslužil, da me pohvali Kristus in da upam na plačilo, ki ga obljublja. Prijetna in zaželena je preizkušnja, za katero se od Kristusa pričakuje nagrado v nebesih, in še zmerjanje ni težko, če se spremeni z Božjo hvalo.« Preminil je okrog leta Gospodovega 398.